

Kobiety i mężczyźni w Związku Miast Bałtyckich

ZWIĄZEK MIAST BAŁTYCKICH
KOMISJA DS. RÓWNOŚCI PŁCI 2009



Spis treści

Przedmowa	3
Komisja ds. Równości Płci	4
Równość płci	5
Gender mainstreaming	6
Przykłady pytań dotyczących działań na rzecz równości płci	8
Międzynarodowe wytyczne dotyczące równości płci	9
Ważniejsze daty związane z ruchem na rzecz równości płci	10
Polityka i władza	12
Najlepsze praktyki w obszarze sprawowania władzy i polityki	14
Ekonomia i rynek pracy	15
Najlepsze praktyki w obszarze ekonomii i rynku pracy	16
Planowanie społeczne, urbanistyka i planistyka	18
Najlepsze praktyki w planowaniu społecznym, urbanistyce i planistyce	19
Lista kontrolna dotycząca równego uwzględniania potrzeb płci w planowaniu przestrzennym miast	20
Przemoc mężczyzn wobec kobiet	21
Najlepsze praktyki w zwalczaniu prostytucji i handlu ludźmi	24
Działania bieżące	26
Załącznik 1: Deklaracja ZMB w sprawie zwalczania handlu kobietami i dziećmi	27
Załącznik 2: Europejska Karta Równości Kobiet i Mężczyzn	28
Załącznik 3: Najważniejsze terminy	29
Informacje kontaktowe	30

Przedmowa

Szanowne członkinie i członkowie Związku Miast Bałtyckich,

celem niniejszego raportu jest propagowanie idei równości płci. Stanowi zbiór przesłanek wskazujących na potrzebę podjęcia działań mających na celu poprawę sytuacji kobiet. Wskazuje, w jaki sposób władze lokalne mogą propagować równość płci poprzez uwzględnianie tej kwestii w czasie planowania rozwoju usług i infrastruktury. Raport przygotowała działająca w ramach Związku Miast Bałtyckich Komisja ds. Równości Płci. Projekt ten finansowany jest przez ZMB, bałtycki oddział Szwedzkiej Agencji Rozwoju Międzynarodowego (SIDA) oraz Urząd Miejski Miasta Umeå.

We współczesnych społeczeństwach zaszyły istotne zmiany i proces ten wciąż trwa. Istnieją zachęcające przykłady działań mających na celu wypracowanie społeczności opartej na zasadzie równych szans. Praktyka pozwala określić, które działania przynoszą efekty, wskazując jednocześnie przyszłe możliwości. Istotną kwestią jest dostrzeżenie konieczności poprawy skuteczności zabiegów mających na celu wypracowanie równości płci, jednak równie ważne jest rozpowszechnianie wiedzy na temat działań już podejmowanych, tak aby inni mogli skorzystać z istniejących doświadczeń.

Stworzenie równych szans jest największym wyzwaniem, jest jednak konieczne do realizacji trzech aspektów zrównoważonego rozwoju – ochrony środowiska, rozwoju społecznego i wzrostu gospodarczego. Równość płci jest integralnym elementem zrównoważonego rozwoju: nie można osiągnąć równowagi bez sprawiedliwości społecznej. Równość płci leży u podstaw budowy bezpiecznych, demokratycznych i prosperujących miast.

Władze lokalne odgrywają kluczową rolę w procesie wyrównywania szans, ponieważ działają w najbliższym otoczeniu obywateli. Zarówno kobiety, jak i mężczyźni mogą angażować się w działania na rzecz równości płci, a życie w społeczeństwie równych szans przyniesie korzyści obu tym grupom.

Uzyskanie i utrzymanie rzeczywistej równości kobiet i mężczyzn w całym regionie wymagać będzie kreatywnego myślenia, innowacyjnych pomysłów i stworzenia odpowiednich możliwości wprowadzenia takich idei. Najważniejsze by wprowadzać zmiany na lepsze. Zrównoważony rozwój jest możliwy jedynie po wprowadzeniu trwałych zmian. Związek Miast Bałtyckich może skutecznie koordynować wspólne działania mające na celu osiągnięcie równości płci.



Per Bødker Andersen
Prezes ZMB



Marie-Louise Rönnmark
Wiceprezes ZMB

Sierpień 2009



Komisja ds. Równości Płci

Komisję tę założono w 2007 r., a jej sekretariat znajduje się w Umeå, w północnej części Szwecji. Celem komisji jest inspirowanie działań mających na celu wyrównanie szans obu płci w regionie Morza Bałtyckiego oraz na obszarze Związku Miast Bałtyckich. Komisja ds. Równości Płci to narzędzie propagowania i wspierania działań związanych z problematyką płci i równością pomiędzy kobietami i mężczyznami.

Cele i zamierzenia

Zakres działań związanych z propagowaniem równości płci w krajach ZMB jest bardzo szeroki. W związku z tym równoczesne zajmowanie się wszystkimi obszarami działalności Komisji nie jest możliwe. Komisja ds. Równości Płci skupia się na trzech głównych obszarach:

- kwestie związane z rynkiem pracy;
- planowanie społeczne, urbanistyka i planistyka;
- walka z prostytucją i handlem ludźmi.

Kwestie te mają szczególne znaczenie dla przyszłego rozwoju regionu oraz dobrobytu obywateli obszaru ZMB. Rynek pracy oferujący równe szanse dla obu płci, planowanie społeczne uwzględniające potrzeby wszystkich obywateli oraz wyeliminowanie prostytucji i handlu ludźmi pozwolą poprawić standard życia jego mieszkańców, a z miast uczynią centra społecznego i ekonomicznego rozwoju.

Narzędzia

Cele Komisji realizowane będą poprzez:

- zwiększanie świadomości społecznej w zakresie równości płci;
- promowanie kwestii związanych z problematyką płci w ramach działań ZMB;
- przekazywanie informacji i kontaktów między miastami członkowskimi;
- organizowanie seminariów i spotkań;
- promowanie projektów związanych z równością płci.



Zdjęcie: Dmitri Bychkov

Równość płci

Równość płci oznacza, że władza i możliwość wpływu na otoczenie są równomiernie podzielone między kobiety i mężczyzn oraz że obie te grupy mają takie same prawa, obowiązki, szanse i możliwości we wszystkich sferach życia. Zgodnie z tą ideą kobiety i mężczyźni nie powinni być także narażeni na przemoc ze względu na płeć. W społeczeństwie równych szans zarówno kobiety, jak i mężczyźni na równych prawach uczestniczą oraz angażują swoje umiejętności i wiedzę we wszystkich aspektach życia publicznego i prywatnego na takich samych prawach dzięki równemu wpływowi na kwestie ekonomiczne, społeczne, kulturalne i polityczne. Równość płci oznacza zachowanie równowagi między kobietami i mężczyznami w następujących wymiarach:

- **Procesy decyzyjne:** Równy udział kobiet i mężczyzn w procesach decyzyjnych jest niezbędnym elementem demokracji, ponieważ każda z tych grup stanowi połowę liczby głosujących oraz ponieważ podejmowane decyzje powinny uwzględniać potrzeby obu tych grup. Życie i doświadczenia kobiet i mężczyzn różnią się, w związku z tym ważne jest, aby obie te grupy uczestniczyły w życiu politycznym na równych prawach oraz aby ich interesy i doświadczenia były w tym samym stopniu odzwierciedlone i rozpatrywane we wszystkich obszarach oraz na wszystkich szczeblach procesów podejmowania decyzji.
- **Rynek pracy:** Kobiety i mężczyźni powinni mieć takie same prawa na rynku pracy oraz otrzymywać takie samo wynagrodzenie za taką samą pracę lub pracę o takiej samej wartości. Obie te grupy powinny mieć takie same szanse na osiągnięcie niezależności finansowej. Kobiety i mężczyźni powinni mieć taki sam dostęp do edukacji oraz możliwość rozwoju zawodowego.
- **Podział obowiązków domowych:** Ekonomiczny wkład kobiet i mężczyzn ma takie samo znaczenie dla społeczeństwa i dobrobytu obywateli. Aby uzyskać wysoki odsetek zatrudnionych wśród kobiet i mężczyzn oraz aby poprawić standard ich życia, władze mogą zapewnić dostęp do odpowiednich usług socjalnych, takich jak na przykład pełna, wysokiej jakości opieka nad dziećmi. Obie grupy powinny mieć także zapewnione warunki umożliwiające pogodzenie życia rodzinnego z aktywnością zawodową.

Gender mainstreaming

Zgodnie z międzynarodowymi trendami strategia Związku Miast Bałtyckich uwzględnia także propagowanie idei gender mainstreaming. Strategia gender mainstreaming, zdefiniowana na zorganizowanej przez ONZ IV Światowej Konferencji w sprawie Kobiet w 1995 r., oznacza uwzględnianie problematyki płci we wszystkich obszarach i na wszystkich szczeblach procesu podejmowania decyzji związanych z zarządzaniem społeczeństwem. Polega ona na systematycznym wypracowywaniu równego podziału władzy, zasobów i szans pomiędzy kobietami i mężczyznami. Strategia ta została przyjęta przez Unię Europejską i rządy państw członkowskich.

Metoda 3R

Metoda 3R umożliwia przeprowadzanie analiz danych z uwzględnieniem problematyki płci. To efektywne narzędzie służące do analizowania podziału władzy, zasobów i szans między przedstawicielami obu płci. Metody tej można użyć do systematycznego gromadzenia wiedzy na temat sytuacji kobiet i mężczyzn w wybranej organizacji. Metodę 3R opracowała Gertruda Åström we współpracy ze Szwedzkim Stowarzyszeniem Władz Lokalnych. Jej głównym zadaniem jest badanie wpływu kobiet i mężczyzn na organizacje oraz ich udziału we władzach lokalnych, a także analiza bieżących norm i procedur.

Ta metoda badawcza opiera się głównie na danych ilościowych, np. liczbie kobiet i mężczyzn w organizacji, ale zawiera także elementy analizy jakościowej, biorącej pod uwagę pozycję obu płci w badanej organizacji.

Podstawowe założenia metody 3R:

Reprezentacja: udział przedstawicieli obu płci w organach decyzyjnych, strukturze dostawców usług oraz usługobiorców.

Rozdział zasobów: podział zasobów między kobiety i mężczyzn rozumianych jako użytkownicy/odbiorcy, a także podział zasobów wewnętrznych.

Rzeczywistość: analiza przyczyn takiej, a nie innej pozycji obu płci w organizacji lub projekcie, ma na celu wyjaśnienie wyników badania reprezentacji i rozdziału zasobów.

Pierwsze dwie fazy badania metodą 3R obejmują diagnozę oraz analizę i dyskusję. Faza trzecia to faza działania.



Schemat metody 3R

Faza diagnozy: kompilowanie i usystematyzowanie danych liczbowych opisujących projekt lub organizację w odniesieniu do płci.

R₁ – reprezentacja

Ile kobiet i ile mężczyzn jest odpowiedzialnych za podejmowanie decyzji lub rozdział zasobów? Ile kobiet i ile mężczyzn korzysta z usługi lub projektu?

Przykłady pytań konstruktywnych:

- Kto podejmuje decyzje?
- Kto najczęściej zabiera głos?
- Komu przydzielane są konkretne zadania?

R₂ – rozdział zasobów

Jaka część zasobów przydzielana jest kobietom, a jaka mężczyznom?

Przykłady pytań konstruktywnych:

- Kto zarządza finansami?
- Komu przydzielany jest czas?
- Co ma największe znaczenie?

Faza analizy: interpretacja danych otrzymanych w czasie fazy diagnozy.

R₃ – rzeczywistość

Co można powiedzieć o rozdziale zasobów?

Przykłady pytań konstruktywnych:

- Jaka jest koncepcja organizacji?
- Czyje interesy są ważniejsze?
- Kto ma wyższą pozycję?

Faza działania: rozpoczęcie działań mających na celu opracowanie nowych procedur, które zmienią sposób rozdziału władzy, zasobów i szans.

Powyższa zmodyfikowana wersja schematu opracowanego przez Nordycką Radę Ministrów (Kopenhaga 2005) jest podsumowaniem metody 3R.





Zdjęcie: Aurora Moberg

Przykłady pytań dotyczących działań na rzecz równości płci

- Ilu uczestników/polityków jest kobietami, a ilu mężczyznami?
- W jaki sposób zadania są rozdzielane między kobiety i mężczyzn?
- W jaki sposób godziny pracy są rozdzielane między kobiety i mężczyzn?
- W jaki sposób interesy kobiet i mężczyzn są monitorowane i oceniane?
- Kto zarządza pracami? Ile z tych osób to kobiety? Ile z tych osób to mężczyźni?
- Kto ma dostęp do zasobów? Kto nimi zarządza? Kto ma dostęp do korzyści? Kto nimi zarządza?
- W jaki sposób weryfikowane i rozliczane są działania na rzecz równości? Kto jest za nie odpowiedzialny?
- Czy ustalone cele uwzględniają interesy zarówno kobiet, jak i mężczyzn? Czy w procesie ustalania celów brali udział przedstawiciele obu płci?
- Czy bez odpowiednich działań na rzecz równości płci kobiety i mężczyźni pracowaliby na równych zasadach?
- Czy udział kobiet i mężczyzn jest równy? Jakie przyczyny mogą uniemożliwić kobietom lub mężczyznom równy udział w projekcie? Czy istnieją przeszkody, które mogą uniemożliwić kobietom lub mężczyznom dostęp do szans, zasobów lub procesu decyzyjnego?
- Czy istnieją odpowiednie plany działań zapobiegających dyskryminacji lub molestowaniu seksualnemu?

Międzynarodowe wytyczne dotyczące równości płci

Plan działań Komisji Europejskiej na rzecz równości kobiet i mężczyzn w latach 2006 – 2010

Opracowany i przyjęty w marcu 2006 przez Komisję Europejską plan działań na rzecz równości kobiet i mężczyzn w latach 2006 – 2010 wyznacza sześć głównych obszarów działań na rzecz równości płci:

- równa niezależność ekonomiczna kobiet i mężczyzn;
- pogodzenie życia prywatnego i zawodowego;
- równe uczestnictwo w podejmowaniu decyzji;
- wykorzenianie wszelkich form przemocy uwarunkowanej płcią;
- eliminowanie stereotypów związanych z płcią;
- propagowanie równości płci w stosunkach zewnętrznych oraz polityce rozwoju.

Dla każdego z tych obszarów wyszczególniono najważniejsze cele i działania. W 2010 roku przygotowany zostanie projekt działań następczych. Sprawami związanymi z planem działań Komisji Europejskiej na rzecz równości kobiet i mężczyzn w latach 2006 – 2010 zajmuje się Komisja ds. Praw Kobiet i Równości Płci.

Europejska Karta Równości Kobiet i Mężczyzn w Życiu Lokalnym

Europejska Karta Równości Kobiet i Mężczyzn w Życiu Lokalnym została przyjęta w maju 2006 r. przez Radę Gmin i Regionów Europy. Adresowano ją do władz lokalnych i regionalnych w Europie i stanowi ona wezwanie do publicznego zadeklarowania gotowości do stosowania zasady równości kobiet i mężczyzn oraz wdrażania zobowiązań wyszczególnionych w Karcie. Deklaracja zawiera krótką preambułę oraz 6 fundamentalnych zasad działania wraz ze wskazówkami dotyczącymi ich wdrażania. Karta opiera się na następujących zasadach:

- równość kobiet i mężczyzn jest prawem podstawowym;
- zagwarantowanie równości kobiet i mężczyzn wymaga wyeliminowania różnych form dyskryminacji i nierównego traktowania;
- równy udział kobiet i mężczyzn w procesach decyzyjnych stanowi o demokratyczności społeczeństwa;
- eliminowanie związanych z płcią stereotypów jest podstawowym warunkiem wymagany do osiągnięcia równości kobiet i mężczyzn;
- uwzględnianie problematyki płci we wszystkich działaniach władz lokalnych i regionalnych jest niezbędne do propagowania idei równości kobiet i mężczyzn;
- właściwie przygotowane programy i plany działań to narzędzie niezbędne do propagowania idei równości kobiet i mężczyzn.

Zasady te stanowią podstawę 30 artykułów¹ opisujących działania związane z propagowaniem i wdrażaniem równości płci.

Europejski Instytut ds. Równości Kobiet i Mężczyzn

Europejski Instytut ds. Równości Kobiet i Mężczyzn zostanie otwarty w 2009 r., a jego siedzibą będzie Wilno. Zadaniem Instytutu będzie wspieranie instytucji unijnych i państw członkowskich w propagowaniu równości kobiet i mężczyzn oraz zwalczaniu dyskryminacji ze względu na płeć. Instytut będzie gromadził, analizował i rozpowszechniał wiarygodne i porównywalne dane oraz prowadził działania mające na celu propagowanie idei równości płci i strategii gender mainstreaming.

¹ Artykuły i informacje dotyczące podpisywania deklaracji znajdują się w załączniku 2.

Ważniejsze daty związane z ruchem na rzecz równości płci

1945 Karta Narodów Zjednoczonych stała się pierwszą międzynarodową umową potwierdzającą równość kobiet i mężczyzn.

1957 Traktaty rzymskie określiły równość płci we wszystkich sferach życia jako podstawowe prawo i wartość w Unii Europejskiej.

1967 Deklaracja w sprawie Likwidacji Wszelkich Form Dyskryminacji Kobiet, proklamacja praw człowieka przyjęta przez Zgromadzenie Ogólne ONZ, nakreśliła stosunek tej organizacji do praw kobiet.

1975 ONZ ogłosiła ten rok Międzynarodowym Rokiem Kobiet. Lata 1976 – 1985 ogłoszono Dekadą Kobiet.

1979 Zgromadzenie Ogólne ONZ przyjęło Konwencję w sprawie Likwidacji Wszelkich Form Dyskryminacji Kobiet (CEDAW). Dokument ten, nazywany międzynarodową deklaracją praw kobiet, wszedł w życie 3 września 1981.

1993 Zgromadzenie Ogólne ONZ przyjęło Deklarację o Eliminacji Przemocy wobec Kobiet.

1995 W Pekinie odbyła się IV Światowa Konferencja w sprawie Kobiet. Przyjęto Deklarację Pekirską i Platformę Działania. Deklaracja stwierdza konieczność uwzględniania problematyki płci we wszystkich obszarach i na wszystkich szczeblach działań politycznych.

2000 Sesja nadzwyczajna ONZ „Kobiety 2000: Równość płci, rozwój i pokój w XXI wieku”.

2006 Rada Gmin i Regionów Europy przyjęła Europejską Kartę Równości Kobiet i Mężczyzn w Życiu Lokalnym. Karta ta adresowana jest do władz lokalnych i regionalnych w Europie. Podpisanie tej karty oznacza publiczne zadeklarowanie gotowości do stosowania zasady równości kobiet i mężczyzn oraz wdrażania zobowiązań wyszczególnionych w Karcie.

2006 Komisja Europejska przyjęła plan działań na rzecz równości kobiet i mężczyzn w latach 2006 – 2010. Określa on cele prowadzonych w Unii Europejskiej działań na rzecz równości płci.



Polityka i władza

Równy udział kobiet i mężczyzn w procesach decyzyjnych jest niezbędnym elementem demokracji, ponieważ każda z tych grup stanowi połowę liczby głosujących oraz ponieważ podejmowane decyzje powinny uwzględniać potrzeby obu tych grup. Życie i doświadczenia kobiet i mężczyzn różnią się, w związku z tym ważne jest, aby obie te grupy uczestniczyły w życiu politycznym na równych prawach oraz aby ich interesy i potrzeby były w tym samym stopniu odzwierciedlone i rozpatrywane we wszystkich obszarach oraz na wszystkich poziomach procesu podejmowania decyzji.

Ilościowa równowaga płci oznacza, że kobiety i mężczyźni są równomiernie reprezentowani we wszystkich sferach życia publicznego. Jakościowa równowaga płci oznacza, że wiedza i doświadczenie obu tych grup mają taki sam wpływ na rozwój wszystkich dziedzin życia społecznego.

Procesy decyzyjne w gospodarce

Kobiety stanowią mniej niż 1/3 wszystkich szefów przedsiębiorstw działających na terenie ZMB i zajmują około 1/3 stanowisk we władzach spółek oraz stanowisk kierowniczych wyższego i niższego szczebla. Średni odsetek kobiet w organach decyzyjnych największych przedsiębiorstw na terenie ZMB wynosi 18 procent. Średnio kobiety stanowią 10 procent wszystkich prezesów zarządu.

Kobiety i mężczyźni jako szefowie przedsiębiorstw w 2008 r.

	KOBIEТЫ (%)	MĘŻCZYŹNI (%)
Dania	26	74
Estonia	26	74
Finlandia	20	80
Niemcy	29	71
Łotwa	38	62
Litwa	33	67
Norwegia	21	79
Polska	36	64
Szwecja	27	73

Źródło: Komisja Europejska, Baza danych: Procesy decyzyjne w polityce. Uwaga: Obszar ZMB z wyjątkiem Rosji.

Władze spółek, stanowiska kierownicze wyższego i niższego szczebla w 2006 r.

	KOBIEТЫ (%)	MĘŻCZYŹNI (%)
Dania	25	75
Estonia	35	65
Finlandia	28	72
Niemcy	35	65
Łotwa	42	58
Litwa	42	58
Norwegia	29	71
Polska	34	66
Rosja	38	62
Szwecja	31	69

Źródło: Statystyki OECD, Statystyka społeczna, Płeć, instytucje i rozwój, Baza danych: Status ekonomiczny kobiet.

Kobiety i mężczyźni w zarządach największych spółek akcyjnych w 2008 r.

	PREZES		CZŁONKOWIE	
	KOBIETY (%)	MĘŻCZYŹNI (%)	KOBIETY (%)	MĘŻCZYŹNI (%)
Dania	0	100	15	85
Estonia	7	93	10	90
Finlandia	0	100	18	82
Niemcy	0	100	11	89
Łotwa	8	92	17	83
Litwa	5	95	18	82
Norwegia	11	89	34	66
Polska	11	89	12	88
Szwecja	0	100	24	76

Źródło: Komisja Europejska, Baza danych: Procesy decyzyjne w polityce. Uwaga: Obszar ZMB z wyjątkiem Rosji.

Procesy decyzyjne w polityce

Średni odsetek kobiet w parlamentach narodowych (jednoizbowych/izbach niższych) na terenie ZMB w 2006 r. wyniósł 28 procent.

Kobiety i mężczyźni w parlamentach narodowych w 2006 r.

	KOBIEТЫ (%)	MĘŻCZYŹNI (%)
Dania	37	63
Estonia	19	81
Finlandia	38	62
Niemcy	32	68
Łotwa	21	79
Litwa	22	78
Norwegia	38	62
Polska	20	80
Rosja	10	90
Szwecja	45	55

Źródło: Statystyki OECD, Statystyka społeczna, Płeć, instytucje i rozwój, Baza danych: Udział w życiu politycznym

Średni odsetek kobiet na stanowiskach ministerialnych na obszarze ZMB wynosi 28 procent, a średni odsetek mężczyzn – 72 procent.

Kobiety i mężczyźni na stanowiskach ministerialnych w 2006 r.

	KOBIEТЫ (%)	MĘŻCZYŹNI (%)
Dania	33	67
Estonia	15	85
Finlandia	47	53
Niemcy	46	54
Łotwa	24	76
Litwa	15	85
Norwegia	44	56
Polska	6	94
Rosja	0	100
Szwecja	52	48

Źródło: Statystyki OECD, Statystyka społeczna, Płeć, instytucje i rozwój, Baza danych: Udział w życiu politycznym

Najwyższe stanowiska w państwie, fotel prezydenta i premiera, zajmują, z kilkoma wyjątkami, wyłącznie mężczyźni.

Prezydenci i premierzy w 2008 r.

	PREZYDENT	PREMIER
Dania	nd.	M
Estonia	M	M
Finlandia	K	M
Niemcy	M	K
Łotwa	M	M
Litwa	M	M
Norwegia	nd.	M
Polska	M	M
Rosja	M	M
Szwecja	nd.	M

Źródło: Komisja Europejska, Baza danych: Procesy decyzyjne w polityce.
nd. = nie dotyczy.

Udział kobiet w organach decyzyjnych Związku Miast Bałtyckich wynosi 20 procent, a udział mężczyzn – 80 procent.

Udział kobiet/mężczyzn w procesach decyzyjnych w 2008 r. (liczba osób)

	KOBIETY	MĘŻCZYŹNI
Prezes	0	1
Wiceprezes	2	1
Sekretarz generalny	0	1
Członkowie zarządu	2	8

Źródło: Związek Miast Bałtyckich.

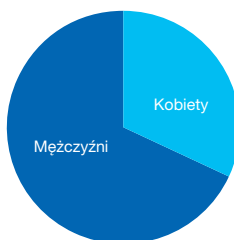
Średni odsetek kobiet w radach miast na obszarze ZMB wynosi 32 procent, a średni odsetek mężczyzn – 68 procent. Średni odsetek kobiet w zarządach rad miejskich na obszarze ZMB wynosi 24 procent, a średni odsetek mężczyzn – 76 procent. Średni odsetek kobiet na stanowiskach burmistrza na obszarze ZMB wynosi 17 procent, a średni – 83 procent.

Kobiety we władzach lokalnych (udział procentowy)

	KOBIETY W RADACH MIEJSKICH (UDZIAŁ PROCENTOWY)	KOBIETY W ZARZĄDACH RAD MIEJSKICH (UDZIAŁ PROCENTOWY)	KOBIETY NA STANOWISKU BURMISTRZA (%)
Dania	27	4	7
Estonia	30	nd.	14
Finlandia	36	26* (22**)	15
Niemcy	24	nd.	15
Łotwa	42	36	36
Litwa	29	12*** (18****)	7
Norwegia	38	42	23
Polska	21	12*****	8
Rosja	30	-	-
Szwecja	42	36	30

nd. = nie dotyczy *Przewodniczące rad miejskich w stosunku do liczby kobiet w zarządach rad miejskich. **Przewodniczące zarządów rad miejskich w stosunku do liczby kobiet w zarządach rad miejskich. ***Przewodniczące zarządów rad miejskich. ****Wiceprzewodniczące. *****Gminy miejskie z wyjątkiem miast o statusie powiatu. Źródło: CCRE/CEMR (2008) Kobiety w europejskiej polityce lokalnej: Dane z 34 państw europejskich będących członkami CEMR, z wyjątkiem Rosji, w przypadku której dane pochodzą z bazy danych działu statystyki Europejskiej Komisji Gospodarczej; Statystyki dotyczące płci, dane za rok 2006 (= brak danych).

Brak równowagi płci we władzach lokalnych na terenie ZMB (udział procentowy)



Źródło: CCRE/CEMR (2008) Kobiety w europejskiej polityce lokalnej: Dane z 34 państw europejskich będących członkami CEMR, z wyjątkiem Rosji, w przypadku której dane pochodzą z bazy danych działu statystyki Europejskiej Komisji Gospodarczej; Statystyki dotyczące płci, dane za rok 2006.

Najlepsze praktyki w obszarze sprawowania władzy i polityki

Program wdrażania strategii gender mainstreaming – Kalmar, Umeå, Örebro

Głównym celem tego programu jest uwzględnienie problematyki płci we wszystkich działaniach władz miasta, co pozwoli skutecznie propagować ideę równości kobiet i mężczyzn. Według założeń programu wszystkie usługi publiczne mają zaspokajać potrzeby zarówno kobiet, jak i mężczyzn. Program realizowany będzie z użyciem m.in. następujących metod: gromadzenie oddzielnych statystyk dla każdej płci, analiza wpływu płci na różne obszary działań oraz edukacja polityków i kadr zarządzających. Realizacja programu rozpoczęła się w 2009 r. i wciąż trwa.

Poprawa standardów demokracji poprzez podejmowanie decyzji z równym uwzględnieniem interesów obu płci w litewskiej administracji lokalnej – Siauliai, Palanga

Głównym celem projektu było wdrożenie problematyki płci w procesie decyzyjnym poprzez zastosowanie metody 3R. Projekt obejmował:

- określenie zaleceń odnośnie gromadzenia i wykorzystania oddzielnych statystyk dla każdej płci na poziomie władz miasta;
- szkolenia na temat użycia metody 3R w planowaniu działań władz miejskich;
- wdrożenie metody 3R jako narzędzia umożliwiającego podejmowanie decyzji uwzględniających potrzeby obu płci;
- uświadamianie roli perspektywy płci w planowaniu społecznym na poziomie władz miasta.

W ramach tego projektu zwiększono również poziom wiedzy władz lokalnych, co pozwoli usprawnić podejmowane przez nie działania na rzecz równości płci.

Zwiększenie liczby kobiet na stanowiskach kierowniczych w Aarhus

Projekt ten polegał na zidentyfikowaniu czynników, które mają wpływ na zatrudnianie niewielkiej liczby kobiet na stanowiskach kierowniczych wyższego szczebla we władzach miasta Aarhus. Obejmował on badanie przeszkód i możliwości zwiększenia liczby kobiet-menedżerów w obrębie władz miasta. Przeszkody natury organizacyjnej to nieformalne i nieprzejrzyste mechanizmy awansowania na stanowiska kierownicze wyższego stopnia. Wśród przyczyn o charakterze kulturowym wymienia się stereotypowe myślenie o płci w kategoriach sprawowania władzy.

Celem projektu było uzyskanie równego podziału stanowisk kierowniczych między kobiety i mężczyzn. W tym celu zastosowano strategię gender mainstreaming.

Projekt obejmował:

- szkolenia liderów dla kobiet i mężczyzn;
- wprowadzenie anonimowych podań o pracę.



Zdjęcie: Fredrik Kellén

Ekonomia i rynek pracy

Zasada równego wynagrodzenia obecna jest w prawie międzynarodowym i unijnym od lat pięćdziesiątych, ale wysokości pensji wypłacanych kobietom i mężczyznom wciąż się różnią. Segregacja rynku pracy i różne warunki pracy, w tym podział prac nieodpłatnych, to trwałe zjawiska, których odzwierciedleniem są różnice płac.² Nierówny podział na pracę opłacaną i nieopłacaną utrudnia kobietom pogodzenie życia zawodowego i prywatnego. Na obecność kobiet na rynku pracy wpływ ma konieczność opieki nad dziećmi i innymi podopiecznymi. Podsumowując,³ oznacza to, że:

- wkład kobiet w gospodarkę nie jest doceniany ani wynagradzany;
- część życia gospodarczego opiera się na pracy nieodpłatnej, którą zajmują się głównie kobiety. Praca ta jest istotną częścią gospodarki narodowej, ponieważ kształtuje kapitał ludzki i spójność społeczną.

Jedną z konsekwencji płciowej segregacji rynku pracy są różnice wysokości płac, w związku z czym na obszarze ZMB stosunek wynagrodzeń kobiet do wynagrodzeń mężczyzn wynosi 0,68.

Podział dochodów między kobiety i mężczyzn na obszarze ZMB w 2006 r. (udział procentowy)



Źródło: Statystyki OECD, Statystyka społeczna, Płeć, instytucje i rozwój, Baza danych: Status ekonomiczny kobiet.

Stosunek szacowanych zarobków kobiet do zarobków mężczyzn w 2006 r.

Dania	0,73
Estonia	0,62
Finlandia	0,71
Niemcy	0,58
Łotwa	0,67
Litwa	0,69
Norwegia	0,75
Polska	0,59
Rosja	0,62
Szwecja	0,8

² Sprawozdanie na temat równości kobiet i mężczyzn z 2007 r., Komisja Europejska. ³ Diane Elson (2002) Makroekonomia i polityka makroekonomiczna a perspektywa płci. Jawne posiedzenie komisji badawczej „Globalizacja światowej gospodarki – wyzwania i rozwiązania”. Bundestag.

Najlepsze praktyki w obszarze ekonomii i rynku pracy

Równość płci na rynku pracy – metody, rozwiązania i zmiany – Panevėžys

Głównym celem projektu było opracowanie modelu propagowania strategii gender mainstreaming na potrzeby władz lokalnych i urzędów publicznych. Podjęte działania obejmowały szkolenie kadry administracyjnej w zakresie strategii gender mainstreaming oraz zwalczanie stereotypów dotyczących płci poprzez edukację i użycie metody 3R do analizy wpływu przedstawicieli obu płci na podejmowane decyzje. Poza kadrą administracyjną działania te objęły pracowników organizacji pozarządowych oraz związków zawodowych. W ramach projektu utworzono komisję do spraw równości płci.

Praca w pełnym wymiarze – Kristiansand

Projekt ten ma na celu wzmocnienie prawa pracownika do zatrudnienia w pełnym wymiarze godzin lub do decydowania o godzinach pracy. Oznacza to, że zatrudnienie w niepełnym wymiarze powinno być oferowane jedynie wtedy, gdy jest to zgodne z wolą pracownika.

Grupą docelową byli pracownicy niepełnoetatowi. Badania wykazały, że ponad 40 procent zatrudnionych w niepełnym wymiarze nie było zadowolonych z liczby oferowanych im godzin pracy. Założeniem projektu było rozwiązanie problemu bezrobocia częściowego. Komisja wykonawcza rady miejskiej Kristiansand przeznaczyła około 1 700 000 euro na zwiększenie zatrudnienia osób pracujących w niepełnym wymiarze w sektorze opiekuńczym.

Dzień Dziewcząt – Kilonia, Lubeka i Rostock

Głównym celem tej niemieckiej inicjatywy jest zainteresowanie młodych kobiet karierą zawodową i

pracą w ogóle, szczególnie w zdominowanym przez mężczyzn sektorze nowoczesnych technologii. Projektem tym zajmują się władze federalne, organizacje pozarządowe, związki zawodowe i stowarzyszenia pracodawców. Firmy technologiczne, przedsiębiorstwa z wydziałami technicznymi, uniwersytety i centra badawcze nakłaniane są do organizowania dni otwartych dla dziewcząt, a nastolatki w wieku 11–15 lat są zwalniane z zajęć szkolnych, aby mogły uczestniczyć w takich wydarzeniach. Ma to umożliwić młodym kobietom zdobycie informacji na temat pracy na różnych stanowiskach oraz zachęcić je do przezwyciężania segregacji płciowej na rynku pracy. Projekt ma również skłonić pracodawców z branży nowoczesnych technologii do zatrudniania kobiet na specjalistycznych stanowiskach technicznych. Miasta ZMB zaangażowane w ten projekt to Kilonia, Lubeka i Rostock.

Otwieranie rynku pracy dla kobiet – Ryga, Liepāja, Jelgava

Zamiarem autorów tego łotewskiego projektu było zwiększenie spójności społecznej oraz stworzenie przyjaznego dla kobiet rynku pracy poprzez zredukowanie segregacji płciowej, ułatwienie łączenia obowiązków zawodowych i rodzinnych oraz przygotowanie odpowiedniego wsparcia dla pracujących kobiet. Projekt ten miał następujące cele:

- otwarcie rynku pracy na osoby, które nie miały dostępu do płatnego zatrudnienia;
- umożliwienie pogodzenia życia zawodowego i rodzinnego poprzez wypracowanie elastycznego planu pracy i przygotowanie usług społecznych;
- wprowadzenie ofiar handlu ludźmi na legalny rynek pracy.





Planowanie społeczne, urbanistyka i planistyka

Analiza przestrzeni miejskiej z uwzględnieniem perspektywy płci pozwala zauważyć, w jaki sposób segregacja rynku pracy wpływa na wykorzystanie tej przestrzeni. Równość płci w planowaniu społecznym oznacza, że w czasie planowania uwzględniane są doświadczenia zarówno kobiet, jak i mężczyzn. Perspektywa płci ma szczególne znaczenie w planowaniu np. położenia szkół i placówek dziennej opieki nad dziećmi, sklepów, przystanków środków transportu publicznego oraz placówek służb bezpieczeństwa publicznego. Włączenie perspektywy płci do urbanistyki oznacza także walkę z tradycyjnym pojmowaniem roli kobiet jako odpowiedzialnych za opiekę nad dziećmi. Planowanie przestrzeni miejskiej powinno wspomagać zmianę niesprawiedliwego podziału pracy płatnej i nieodpłatnej poprzez uwzględnienie codziennych potrzeb kobiet i mężczyzn mieszkających w miastach.

Najlepsze praktyki w planowaniu społecznym, urbanistyce i planistyce

Przystanek na żądanie – Kalmar

Program ten, wprowadzony z inicjatywy władz miasta Kalmar, dotyczy osób podróżujących samotnie środkami transportu publicznego po godzinie 21:00. Pasażerowie nocnych autobusów mogą poprosić kierowcę o zatrzymanie się w bezpiecznym miejscu.

Jeżeli pasażer chce wysiąść w miejscu na trasie autobusu innym niż stały przystanek, informuje o tym kierowcę, który ma obowiązek zatrzymać pojazd we wskazanym miejscu. Ze względów bezpieczeństwa na przystanku na żądanie może wysiąść tylko jeden pasażer. Wsiadająca osoba musi skorzystać z drzwi w przedniej części autobusu.

Dzięki temu programowi pasażerowie podróżujący wieczorem i w nocy mogli poczuć się pewniej i bezpieczniej. Realizację programu rozpoczęto w listopadzie 2007 i na początku obejmował on jedynie dwie linie. Zarząd rady miasta zdecydował o wprowadzeniu przystanków na żądanie na wszystkich liniach podlegających miastu.

Rodzice podróżujący z małymi dziećmi – Helsinki

W Helsinkach osoby podróżujące z wózkami dziecięcymi mają prawo do bezpłatnego przejazdu środkami transportu publicznego. Jest to przykład uwzględnienia problematyki pki w urbanistyce, ponieważ zarówno w przypadku kobiet, jak i mężczyzn system transportu ma wpływ na możliwość pogodzenia pracy i opieki nad dziećmi.

Nanna – parking wielopoziomowy dla wszystkich – Umeå

W ramach tego projektu wykorzystanie parkingu Nanna poddano analizie z użyciem metody 3R (patrz strona 6).

Analiza zakończyła się następującymi wnioskami:

Korzystający z parkingu nie czuli się bezpiecznie, szczególnie osoby podróżujące z małymi dziećmi. Szare kolory sprawiały ponure wrażenie, poruszanie się klatkami schodowymi nie należało do najprzyjemniejszych, a użytkownicy parkingu nie mogli zobaczyć ani usłyszeć innych, znajdujących się w pobliżu osób.

W celu zwiększenia dostępności i atrakcyjności parkingu podjęto konkretne kroki. Ich wynikiem były znaczące zmiany.

W ramach podjętych działań:

Ściany pomalowano na jasne kolory, poprawiono oświetlenie obiektu, zawieszono znaki wskazujące drogę do wind i wyjść oraz przeprowadzono renowację klatek schodowych. Ceglane ściany klatek schodowych zastąpiono szklanymi, aby zwiększyć widoczność.

Parking Nanna to świetny przykład sytuacji, w której zastosowanie strategii gender mainstreaming w życiu codziennym pozwoliło wprowadzić rzeczywiste zmiany.

Lista kontrolna dotycząca równego uwzględniania potrzeb płci w planowaniu przestrzennym miast⁴

- Integracja funkcji zawodowych, mieszkalnych, handlowych, opiekuńczych i rekreacyjnych, ponieważ funkcjonalna przestrzeń miejska pozwala uzyskać równowagę w życiu codziennym. Bliskość miejsca pracy, placówek opieki nad dziećmi, szkół, obiektów handlowych, przystanków transportu publicznego i otoczenie bezpieczne dla pieszych to najważniejsze cechy przestrzeni miejskiej, które pozwalają spełnić potrzeby opiekunów i dzieci. Funkcjonalność nie powinna być ograniczana przez scentralizowane systemy i technologię.
- Integracja wszystkich mieszkańców, ponieważ planowanie przestrzenne jest powiązane z planowaniem społecznym. Integracji funkcji przestrzeni miejskiej pozwala połączyć pracę płatną i nieodpłatną. Tworzy także miejsce spotkań różnych pokoleń, kultur i grup społecznych, co pozwala przezwyciężyć izolację społeczną i zwiększyć spójność społeczeństwa.
- Integracja sfery prywatnej i publicznej, ponieważ praca opiekunów wymaga przebywania w strefach wielofunkcyjnych. Odpowiednie planowanie przestrzenne pozwala wspomagać i utrzymać wysoką jakość opieki nad dziećmi i innymi podopiecznymi.
- Bezpieczeństwo, ponieważ prawo do bezpiecznego miejsca zamieszkania jest jednym z praw człowieka. Strach przed przemocą często ogranicza dostęp kobiet do przestrzeni publicznej. Innym aspektem bezpieczeństwa jest również brak zagrożeń dla pieszych. Wolność dzieci nie powinna być ograniczona ruchem ulicznym, który jest źródłem niebezpieczeństw oraz który ogranicza możliwości poznania najbliższej okolicy i odnalezienia drogi do domu.
- Bezpieczne i pełne życia dzielnice i centrum, ponieważ usługi, handel i relacje międzyludzkie są ważnymi elementami integracji, zaangażowania i spójności społecznej.
- Integracja opieki z życiem publicznym, ponieważ ochrona środowiska i kultury oraz opieka nad ludźmi są ważnymi elementami zrównoważonego rozwoju i spójności społecznej.

⁴ Lista ta jest kompilacją listy kontrolnej („checka listan”) dotyczącej równego uwzględniania potrzeb płci w planowaniu przestrzennym miast, opracowanej przez władze miasta Uppsala oraz informacji zaczerpniętych z artykułu „Gender equality and urban development: Building better communities for all” autorstwa Moniki Jaeckel i Marieke van Geldermalsen, opublikowanego w magazynie Global Urban Development, 2006, nr 2, wyd. 1.

Przemoc mężczyzn wobec kobiet

Przemoc wobec kobiet to akty przemocy skutkujące lub mogące skutkować fizyczną, seksualną lub psychologiczną krzywdą kobiety, w tym groźby dokonania takich czynów, przymus lub jakiegokolwiek inne formy pozbawienia wolności. Należą do nich gwałt, tortury, okaleczanie, seksualne niewolnictwo i morderstwo.⁵ Terminu tego używa się, aby odróżnić przemoc, której ofiarami, ze względu na swoją płeć, są kobiety, od innych form przemocy. Przemoc wobec kobiet lub przemoc ze względu na płeć jest jednym z głównych problemów w obszarze praw człowieka i zdrowia publicznego na świecie. Jedną z najczęściej występujących form przemocy wobec kobiet to przemoc ze strony partnera.⁶

Prostytucja

Prostytucja to jeden z aspektów przemocy mężczyzn wobec kobiet i dzieci. Jest to wyzysk kobiet i dzieci, którego ofiarą są nie tylko poszczególne jednostki, ale i społeczeństwo jako całość. Tam gdzie prostytucja jest zalegalizowana lub tolerowana, istnieje rynek handlu ludźmi, który zaspokaja zapotrzebowanie na usługi seksualne. Legalizacja prostytucji jednocześnie prawnie uzasadnia handel ludźmi. Utrudnia bowiem ściganie i karanie osób odpowiedzialnych za przestępstwa związane z handlem kobietami i komplikuje identyfikację ofiar tego procederu.⁷

Systemy prawne, ekonomiczne i społeczne poszczególnych państw różnie podchodzą do zjawiska prostytucji. W niektórych krajach prostytucja oraz sprzedawanie i/lub korzystanie z usług seksualnych są zalegalizowane, natomiast w innych – zabronione. Istnieją również różne opinie na temat prostytucji, co prowadzi do tego, że w części państw wszelkie formy prostytucji rozumie się jako zachowanie wymuszone, w innych jako skutek nieudolności życiowej jednostki, a jeszcze w innych jako efekt wolnego wyboru. Taka właśnie sytuacja ma miejsce na obszarze ZMB.

Legalizacja prostytucji na obszarze ZMB



Uwaga: * Zakaz dotyczy prostytucji organizowanej przez strony trzecie.

Handel ludźmi

Handel kobietami i dziećmi to jedna z najbardziej destruktywnych form łamania praw człowieka. Jego ofiary są również narażone na ryzyko zarażenia chorobami przenoszonymi drogą płciową. Handel ludźmi to pozbawienie jednostek prawa do wolności i bezpieczeństwa, prawa do wolności od tortur, przemocy, okrucieństwa i poniżania, prawa do bezpiecznego domu i ochrony rodziny, prawa do edukacji i zatrudnienia oraz prawa do dostępu do opieki zdrowotnej. Raport Departamentu Stanu USA⁸ stwierdza, że handel ludźmi słusznie nazywany jest współczesną formą niewolnictwa.

Na handel ludźmi składają się trzy główne czynniki⁹:

- **Działania**, w tym: werbowanie, transport, przekazywanie, przetrzymywanie, przyjmowanie.
- **Środki**, w tym: zastraszanie, wymuszanie, porywanie, oszustwo, podstęp, fałsz, nadużycie władzy.
- **Cele**, w tym: prostytucja, pornografia, wyzysk/przemoc seksualna, praca pod przymusem, uzależnienie poprzez długi, niewolnictwo i podobne formy pozbawienia wolności.

⁵ Deklaracja ONZ o Eliminacji Przemocy wobec Kobiet (1993). ⁶ Światowy Raport na temat Przemocy i Zdrowia przygotowany przez WHO (2006). ⁷

O'connor, Monica & Healy, Grainne (2006) *The links between prostitution and sex trafficking: A briefings handbook*. Koalicja Przeciwko Handlowi Kobietami (CATW). ⁸ Departament Stanu USA (2008). Raport nt. handlu ludźmi 2008. ⁹ Ibid.

Przyczyny handlu ludźmi

Czynniki społeczno-ekonomiczne i kulturalne, które zwiększają ryzyko stania się ofiarą handlu ludźmi to ubóstwo, przemoc uwarunkowana płcią, brak dostępu do edukacji, restrykcyjna polityka migracyjna oraz młody wiek.¹⁰

Nierówność gospodarcza państw sprzyja przepływowi prostytutek i ofiar handlu ludźmi. Region Europy Wschodniej jest głównie miejscem werbowania ofiar, natomiast państwa zachodnioeuropejskie to przede wszystkim rynek docelowy. Organizacja Narodów Zjednoczonych ocenia, że każdego roku w Europie ofiarami handlu ludźmi staje się od 200 000 do 500 000 kobiet i dzieci.¹¹

Ubóstwo nie jest jedynym wytłumaczeniem prostytucji i handlu ludźmi. Zjawiska te wywołane są rozwojem przemysłu seksualnego w krajach Zachodu.¹² Prostytucja i handel ludźmi nie istniałyby bez zapotrzebowania na usługi seksualne. Wszelkie działania mające na celu zwalczanie prostytucji i handlu ludźmi muszą brać pod uwagę to zapotrzebowanie, ponieważ to właśnie ono napędza wspomniane zjawiska.¹³ Przepływ ofiar handlu ludźmi kształtowany jest przez następujące czynniki wypychające i przyciągające:¹⁴

Czynniki wypychające

- wysokie bezrobocie;
- brak dostępu kobiet do rynku pracy i dyskryminacja ze względu na płeć;
- brak możliwości poprawy standardu życia;
- dyskryminacja ze względu na płeć lub pochodzenie etniczne;
- ubóstwo;
- ucieczka przed prześladowaniem, przemocą lub wyzyskiem;
- ucieczka motywowana łamaniem praw człowieka;
- załamanie się struktury społecznej;
- inne czynniki środowiskowe, w tym konflikty i wojny.

Czynniki przyciągające

- poprawa standardu życia;
- lepszy dostęp do edukacji na poziomie wyższym;
- mniejsza liczba aktów dyskryminacji i wyzysku;
- egzekwowanie minimalnych standardów i praw jednostki;
- zapotrzebowanie na usługi seksualne;
- istnienie społeczności imigrantów.

¹⁰ Komisja Europejska (2006); Departament Stanu USA (2008). Raport nt. handlu ludźmi w 2008 r. ¹¹ Ibid. ¹² Ibid. ¹³ O'Connor, Monica & Healy, Grainne (2006) *The links between prostitution and sex trafficking: A briefing handbook*. Koalicja Przeciwko Handlowi Kobietami (CATW). ¹⁴ Europol (2008) *Trafficking Human Beings in the European Union: A Europol perspective*.

Handel ludźmi odbiera ofiarom prawa i wolności człowieka. Przyczynia się także do wzrostu globalnych zagrożeń zdrowotnych oraz rozwoju zorganizowanej przestępczości. Proceder ten ma druzgocące konsekwencje dla poszczególnych ofiar, które doświadczają fizycznej i psychicznej przemocy, napaści, gwałtów, grózb, a nawet śmierci. Handel ludźmi ma daleko idące konsekwencje dla kobiet, ich dzieci oraz dla społeczeństwa jako całości.¹⁵ Wpływ tego zjawiska sięga dużo dalej niż życie poszczególnych jednostek, oddziałuje ono bowiem na sytuację zdrowotną i bezpieczeństwo każdego państwa, którego ten problem dotyka, niezależnie od tego, czy jest krajem źródłowym, tranzytowym czy docelowym. Handel ludźmi to jeden z głównych problemów związanych z równością płci. Traktowanie kobiet jako towaru sprzedawanego i kupowanego, aby zaspokoić zapotrzebowanie mężczyzn na usługi seksualne jest całkowicie niezgodne z założeniami społecznej równości płci.¹⁶

Wiele z krajów w regionie Morza Bałtyckiego stanowi źródło ofiar handlu ludźmi. Tabela poniżej ukazuje państwa pochodzenia osób wwożonych na obszar ZMB. Wszystkie kraje na obszarze ZMB są rynkiem docelowym handlu ludźmi, co oznacza, że w każdym z tych krajów istnieje zapotrzebowanie na usługi seksualne.

Tabela poniżej ukazuje państwa pochodzenia osób wwożonych/przewożonych przez obszar ZMB.

Kraje źródłowe	Kraj docelowy
Rosja, Ukraina, Łotwa, Estonia, Litwa, Czechy, Tajlandia, Ghana, Nigeria i inne kraje zachodnioafrykańskie	Dania
Estonia, Rosja	Estonia
Rosja, Chiny, Estonia, Ukraina, Białoruś, Mołdawia, region kaukaski, Litwa, Łotwa i Tajlandia	Finlandia
Niemcy, Czechy, Rumunia, Polska i Rosja	Niemcy
Łotwa	Łotwa
Litwa, Białoruś, Rosja (Okręg Kaliningradzki) i Ukraina	Litwa
Nigeria, Rosja, Albania, Ukraina, Łotwa, Litwa, Estonia, Brazylia i państwa wschodnioazjatyckie	Norwegia
Ukraina, Mołdawia, Rumunia, Białoruś, Litwa, Rosja, Bułgaria, Kamerun, Somalia, Uganda, Kenia, Nigeria i Wietnam	Polska
Rosja, Ukraina, Mołdawia, Kirgistan, Tadżykistan, Uzbekistan i Białoruś	Rosja
Estonia, Rosja, Polska, Albania, Słowacja, Nigeria, Węgry, Serbia, Czarnogóra, Macedonia, Wenezuela i Tajlandia	Szwecja

Tabela poniżej ukazuje państwa, do których wywożone są kobiety z państw na obszarze ZMB.

Tabela poniżej ukazuje państwa docelowe, do których wywożone są osoby z obszaru ZMB.

Kraj źródłowy	Kraje docelowe
Dania	
Estonia	Estonia, Szwecja, Finlandia, Norwegia, Dania, Wielka Brytania, Hiszpania, Belgia, Niemcy i Holandia
Finlandia	
Niemcy	Niemcy
Łotwa	Łotwa, Hiszpania, Wielka Brytania, Niemcy, Dania, Cypr, Grecja, Włochy i Norwegia
Litwa	Litwa, Wielka Brytania, Niemcy, Hiszpania, Włochy, Dania, Norwegia i Holandia
Norwegia	
Polska	Włochy, Austria, Niemcy, Belgia, Francja, Hiszpania, Holandia, Szwecja i Izrael
Rosja	Rosja, Turcja, Grecja, Niemcy, Włochy, Hiszpania, Malta, Stany Zjednoczone, Kanada, Wietnam, Chiny, Japonia, Korea Południowa, Tajlandia, Australia, Nowa Zelandia, Kostaryka i Bliski Wschód
Szwecja	

Źródło: Departament Stanu USA, Raport nt. handlu ludźmi w 2008 r.

¹⁵ Departament Stanu USA (2008). Raport nt. handlu ludźmi w 2008 r. ¹⁶ Departament Stanu USA (2008). Raport nt. handlu ludźmi w 2008 r.

Najlepsze praktyki w zwalczaniu prostytucji i handlu ludźmi

EQUAL – program wprowadzania kobiet zajmujących się prostytucją, w tym ofiar handlu ludźmi, na legalny rynek pracy

Głównym celem tego estońskiego projektu było ułatwienie kobietom parającym się prostytucją i ofiarom handlu ludźmi wejście i powrót na rynek pracy. Dotyczył on szczególnie osób, które mają trudności z funkcjonowaniem lub ponownym zaistnieniem na legalnym rynku pracy.

Projekt ten miał następujące założenia:

- rehabilitacja i ponowne wprowadzenie kobiet zajmujących się prostytucją na legalny rynek pracy;
- informowanie o silnym związku między zjawiskiem prostytucji, a handlem ludźmi;
- umożliwienie kobietom zajmującym się prostytucją osiągnięcie niezależności ekonomicznej i normalne funkcjonowanie w społeczeństwie.

Projekt obejmował działania edukacyjne związane ze zwiększaniem świadomości społecznej oraz badania na temat skali zjawiska prostytucji w Estonii oraz opinii na jego temat.

Wspólne działania przeciw handlowi ludźmi w rejonie południowo-wschodniego Bałtyku (projekt CATSEB) – Karlskrona, Kłajpeda, Liepaja, Gdynia

Głównym celem projektu CATSEB było opracowanie form międzynarodowej współpracy na poziomie regionalnym między instytucjami zajmującymi się walką z tym problemem w miastach połączonych stałymi liniami promowymi. Grupa docelowa obejmowała: pracowników i wolontariuszy organizacji

pozarządowych, pracowników społecznych oraz służby, takie jak służba celna, policja, prokuratura, służba zdrowia i urzędy imigracyjne. Projekt ten miał następujące założenia:

- utworzenie funkcjonalnej i zinstytucjonalizowanej sieci w miastach w rejonie południowo-wschodniego Bałtyku;
- poprawa wiedzy na temat handlu ludźmi oraz metod walki z tym zjawiskiem;
- wypracowanie metod chronienia i wspomagania ofiar handlu ludźmi.

Projekt obejmował swym zasięgiem Łotwę, Litwę, Polskę i Szwecję, a miasta ZMB, które były zaangażowane w ten projekt to Gdynia, Karlskrona, Kłajpeda i Liepaja.

Narodowa strategia zwalczania przemocy wobec kobiet na Litwie

W 2007 r. na Litwie rozpoczęto wdrażanie narodowej strategii zwalczania przemocy wobec kobiet. Do głównych priorytetów strategii należą:

- działania zapobiegawcze;
- pomoc ofiarom przemocy domowej;
- praca ze sprawcami przemocy, w tym wyroki i sankcje alternatywne.

Organizacje pozarządowe zapewniają przytulki dla kobiet, a władze miasta prowadzą centra pomocowe. Co roku tworzone są sprawozdania na temat postępów wdrażania strategii.

Programy pomocowe dla kobiet-ofiar handlu ludźmi na Łotwie

Centrum pomocy kobietom „Marta” otrzymało zadanie koordynowania wsparcia i usług świadczonych ofiar handlu ludźmi. Celem projektu było zapewnienie schronienia i niezbędnej pomocy kobietom, korzystając z metod skoncentrowanych na ofierze. Inne cele projektu obejmowały:

- wspomaganie integracji społecznej kobiet o niskich dochodach;
- stworzenie sieci organizacji kobiecych;
- lobbowanie i monitorowanie działań polityków.

Kampanie miast Umeå i Luleå przeciwko prostytucji i handlowi ludźmi

Działania te były częścią kampanii przechodniej prowadzonej w rejonie Morza Bałtyckiego. Celem było wyeliminowanie przyzwolenia na prostytucję i handel ludźmi, zwiększenie świadomości społecznej w tym zakresie oraz poruszenie problemu zapotrzebowania na usługi seksualne.

W ramach tego projektu przeprowadzono seminaria, pokazy filmów oraz kampanie plakatowe na ulicach miast i w autobusach miejskich.

Działania bieżące

Władze lokalne mają ogromny wpływ na działania na rzecz równości płci. Kwestie związane z problematyką płci odnoszą się do różnych pełnionych przez miasto funkcji: władzy zwierzchniej, pracodawcy, usługodawcy i propagatora wiedzy. Opisane działania na rzecz równości płci to głównie podejmowane przez władze lokalne inicjatywy mające na celu propagowanie tej idei. Przykłady te pozwalają ocenić prowadzone działania.

Dane empiryczne są konieczne do identyfikowania istniejących, lecz niepodjętych jeszcze wyzwań na drodze do równości płci, natomiast statystyki wskazują, że mimo pewnych postępów, osiągnięcie równości płci wymagać będzie jeszcze sporo pracy. Nierówność płci manifestuje się na różne sposoby i w różnych sytuacjach, a zadaniem władz lokalnych jest identyfikowanie i rozwiązywanie problemów dotyczących dyskryminacji ze względu na płeć.

Współpraca na zasadach tworzenia stowarzyszeń władz lokalnych może wspomóc działania na rzecz równości płci poprzez wymianę wiedzy i doświadczeń. Dostęp do stosownych informacji jest niezwykle ważny podczas opracowywania rozwiązań dla problemów związanych z nierównością płci. Propagowanie wiedzy jest zatem ważnym narzędziem umożliwiającym zwiększenie świadomości skali i powagi tego problemu. Ponieważ przed państwami leżącymi nad Morzem Bałtyckim stoją takie same wyzwania, dialog oraz wymiana doświadczeń i wiedzy mogą przynieść im sporo korzyści. Na współpracy w zakresie równości płci zyskają zarówno miasta członkowskie ZMB, jak i cały region. Do przyszłych wyzwań należy wskazywanie społecznościom lokalnym powiązań między równością płci a zrównoważonym rozwojem. Problematyka równości płci jest ważnym zagadnieniem także w kontekście zmian klimatycznych, przyrostu naturalnego, starzenia się populacji, problemów z płodnością, bezpieczeństwa i demokratycznego zarządzania.

Deklaracja ZMB w sprawie zwalczania handlu kobietami i dziećmi

Niniejsza deklaracja została przyjęta na 45. zgromadzeniu zarządu ZMB w Kaunas w dniach 10 – 12 lutego 2006 r.

»Wszyscy ludzie rodzą się wolni; mają takie same prawa i godność. Idea ta stoi w wyraźnej sprzeczności z handlem ludźmi i prostytucją, które można zdefiniować jako sprzedaż ludzi w celach seksualnego wyzysku.

Międzynarodowego handlu kobietami i dziećmi nie można oddzielić lub odizolować od zjawiska prostytucji o charakterze lokalnym. Kobiety i dzieci nie mogą być przedmiotem handlu, zarówno na rynku międzynarodowym, jak i lokalnym.

Określenie dokładnej liczby sprzedawanych kobiet i dzieci jest bardzo trudne, ponieważ jest to oczywiście proceder nielegalny. Można jednak z pewnością stwierdzić, że handel ludźmi to narastający problem współczesnego świata.

Według raportów Organizacji Narodów Zjednoczonych ofiarami handlu ludźmi pada rocznie około 4 miliony kobiet i dzieci. Większość sprzedawanych ofiar zmuszana jest do prostytucji lub staje się obiektem wyzysku seksualnego. W 1999 r. Międzynarodowa Organizacja do Spraw Migracji (IOM) ogłosiła, że co roku ok. 500 000 kobiet trafia do państw członkowskich UE, gdzie zmuszane są do prostytucji, a w kilku krajach liczba imigrantek pracujących w przemyśle seksualnym jest dużo wyższa niż liczba lokalnych prostytutek.

Handel ludźmi i prostytucja to zjawiska będące pogwałceniem praw człowieka należnych kobietom i dzieciom. Prostytucja i handel ludźmi nie są uwarunkowane płcią. Ich istotą jest chęć zysku, zniewolenie oraz wykorzystywanie i kupowanie kobiet przez mężczyzn.

Handel ludźmi i prostytucja to akty przemocy mężczyzn wobec kobiet i dzieci, będące manifestacją nierówności płci. Z takiego punktu widzenia prostytutki można więc uznać za ofiary przestępstwa, w związku z czym powinny one otrzymać pomoc społeczeństwa. Takie rozumienie problemu handlu ludźmi i prostytucji pozwala zrozumieć konieczność skutecznej walki z tym procederem.

Nadszedł czas, aby rozpocząć prowadzoną zarówno słowami, jak i czynami walkę z problemem handlu ludźmi. Należy dołożyć wszelkich starań, aby kobiety i mężczyźni uzyskali możliwość decydowania o życiu własnym oraz o sprawach społeczeństw, których są częścią.»

Europejska Karta Równości Kobiet i Mężczyzn

1. Demokratyczne zasady odpowiedzialności
2. Przedstawicielstwo polityczne
3. Udział w życiu politycznym i społecznym
4. Publiczne zaangażowanie w działania na rzecz równości
5. Partnerska współpraca na rzecz propagowania równości
6. Walka ze stereotypami
7. Dobre praktyki zarządzania i konsultacji społecznych
8. Ogólne zaangażowanie
9. Ocena działań na rzecz równości płci
10. Różne formy dyskryminacji i nierównego traktowania
11. Rola pracodawcy
12. Zamówienia publiczne i zawieranie umów
13. Edukacja i kształcenie ustawiczne
14. Opieka zdrowotna
15. Pomoc i usługi społeczne
16. Opieka nad dziećmi
17. Opieka nad innymi podopiecznymi
18. Włączenie społeczne
19. Mieszkalnictwo
20. Kultura, sport i rekreacja
21. Bezpieczeństwo
22. Przemoc uwarunkowana płcią
23. Handel ludźmi
24. Zrównoważony rozwój
25. Planowanie przestrzenne
26. Możliwości przemieszczania się i transport
27. Rozwój ekonomiczny
28. Ochrona środowiska
29. Władze lokalne jako regulator
30. Programy partnerskie i współpraca międzynarodowa

Dokument ten mogą podpisać władze każdego miasta. Jego celem jest ułatwienie podejmowania inicjatyw związanych z problematyką płci na podległym takim władzom terenie. Podpisanie dokumentu przyczyni się do zintensyfikowania działań na rzecz równości płci.

Więcej informacji można uzyskać pod adresem: http://www.ccre.org/docs/banner_charter_en.doc

Najważniejsze terminy

Równość płci to pierwsze i najważniejsze prawo człowieka. Równość płci oznacza, że władza i możliwość wpływu na otoczenie są równomiernie podzielone między kobiety i mężczyzn oraz że obie te grupy mają takie same prawa, obowiązki, szanse i możliwości we wszystkich sferach życia. Wskazuje również, że społeczeństwo wolne jest od przemocy uwarunkowanej płcią.

Jakościowa równowaga płci oznacza, że wiedza i doświadczenie obu tych grup mają taki sam wpływ na rozwój wszystkich dziedzin życia społecznego.

Ilościowa równowaga płci oznacza, że kobiety i mężczyźni są równomiernie reprezentowani we wszystkich sferach życia publicznego.

Perspektywa płci polega na zrozumieniu wpływu płci na prawa, obowiązki, szanse i możliwości jednostki.

Gender mainstreaming to proces oceny wpływu kobiet i mężczyzn na każdą decyzję i działanie we wszystkich obszarach oraz na wszystkich szczeblach władzy. Jego celem jest osiągnięcie równości płci.

Płeć kulturowa to termin mający odróżnić płeć biologiczną od płci rozumianej w kontekście kulturalnym i społecznym.

Stereotypy płciowe to utarte i uproszczone opinie na temat kobiet i mężczyzn, oparte na przeświadczeniu, że pewne zachowania i cechy są wspólne dla wszystkich przedstawicieli danej płci.

Dyskryminacja ze względu na płeć to proces, w którym jednostki są wyróżniane, wyłączone lub ograniczane na podstawie stereotypów płciowych.

Przemoc wobec kobiet to akty przemocy skutkujące lub mogące skutkować fizyczną, seksualną lub psychologiczną krzywdą kobiety, w tym groźby dokonania takich czynów, przymus lub jakiegokolwiek inne formy pozbawienia wolności. Należą do nich gwałt, tortury, okaleczanie, seksualne niewolnictwo i morderstwo. Terminu tego używa się, aby odróżnić przemoc, której ofiarami, ze względu na swoją płeć, są kobiety, od innych form przemocy.

Przemoc uwarunkowana płcią to przemoc wobec osoby lub grupy osób ze względu na ich płeć. Terminu tego używa się, aby odróżnić przemoc, której podstawą jest wyłącznie płeć, od innych form przemocy. Obiektem dyskryminacji i przemocy uwarunkowana płcią są lesbijki, geje, osoby biseksualne i transseksualne.

Więcej informacji na temat Komisji ds. Równości Płci mogą udzielić:

Aurora Moberg

Przewodnicząca Komisji

Dyrektor działu ds. strategicznego rozwoju

Urząd Miejski

SE-901 84 Umeå

Szwecja

aurora.moberg@umea.se

Helene Brewer

Koordinator Komisji

Urzędnik ds. równości płci

Urząd Miejski

SE-901 84 Umeå

Szwecja

helene.brewer@umea.se

Przydatne narzędzia i pomysły inicjatyw związanych z uwzględnianiem problematyki płci we wszystkich obszarach i na wszystkich szczeblach procesu podejmowania decyzji można znaleźć na stronie internetowej Związku. Opisano tam także przykładowe projekty oraz najlepsze praktyki w zakresie działań na rzecz równości płci.

Związek zachęca miasta członkowskie do wymiany informacji na temat dobrych praktyk. Wszelkie przykłady skutecznych działań na rzecz równości płci będą mile widziane. Mogą one zainspirować innych do zintensyfikowania pracy w tym zakresie, zwiększając tempo postępów w walce z nierównościami.

Sekretariat Związku Miast Bałtyckich

Wały Jagiellońskie 1

80-853 Gdańsk

Polska

www.ubc.net/commissions

Niniejszy raport jest wynikiem pracy działającej z ramienia Związku Miast Bałtyckich Komisji ds. Równości Płci. Raport stanowi prezentację i podsumowanie faktów i liczb, a także analizę najlepszych działań na rzecz równości płci przeprowadzonych przez władze miast członkowskich ZMB. Autorzy raportu żywią nadzieję, że okaże się on pomocny podczas opracowywania strategii działań w zakresie wyrównywania szans obu płci.

